

Івацішин О. М., Кацішин Н. Є.,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

СКОРОЧЕННЯ ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД ТЕРМІНІВ АНГЛОМОВНОГО ДИПЛОМАТИЧНОГО ДИСКУРСУ

Стаття присвячена проблемі скорочень, які функціонують в англомовному дипломатичному дискурсі. Особлива увага надається вивченню причин виникнення скорочень у мові дипломатичного дискурсу, їх основних структурних типів та семантики. У статті робиться спроба здійснити семантико-тематичну класифікацію скорочень англомовного дипломатичного дискурсу.

Ключові слова: скорочення, скорочена лексична одиниця, дипломатичний дискурс, абрєвіатура, акронім, телескопізм.

В статье рассмотрены проблемы сокращений, которые функционируют в английском дипломатическом дискурсе. Особое внимание предоставляется изучению причин возникновения сокращений в языке дипломатического дискурса, их главных структурных типов и семантики. Произведено семантико-тематическую классификацию сокращений английского дипломатического дискурса.

Ключевые слова: сокращение, сокращённая лексическая единица, дипломатический дискурс, аббревиатура, акроним, слово-гибрид.

The article is devoted to the problem of clippings functioning in the English diplomatic discourse. Particular attention is given to the study of reasons of the emergence of clippings in the language of diplomatic discourse, their main structural types and their semantics. An attempt to perform the semantic-thematic classification of clippings of English diplomatic discourse is made in this article.

Key words: clipping, abbreviated lexical unit, diplomatic discourse, abbreviation, acronym, blend-word.

У сучасних умовах розвитку науки та техніки спостерігаємо стрімкий розвиток спеціальної лексики, термінології різних субмов. Говорять навіть про «термінологічний вибух» у сучасній лінгвістиці. Це продовження тенденції, що розпочалась ще у середині ХХ століття і сьогодні набуває неабиякого масштабу. Очевидним є той факт, що неможливо створити нове слово для кожного поняття, яке з'являється, адже можливості словотвору обмежені. Саме коли можливості інших видів словотворення вичерпуються, створення нових слів проходить під знаком скорочення (СК), процесу, який у багатьох відношеннях залишається загадкою у лінгвістичному плані, незважаючи на численні, та проте фрагментарні дослідження.

Проблеми скорочень стали предметом наукових досліджень таких вчених-лінгвістів як Д. І. Алексєєв, В. В. Борисов, Ю. А. Зацний, С. М. Єнікеєва, О. Олійник, А. Мороз, І. П. Гусак, Р. С. Помірко та ін. Щоправда, СК вивчалися лише під певним ракурсом і стосуються лише певних окремих аспектів. Окрім того, існує дуже мало досліджень СК всередині певної субмови. Зокрема, знаходимо дослідження СК у таких дотичних до дипломатичної субмовах як військова: В. В. Борисов, О. Олійник та субмова економіки: А. Мороз. Праці щодо СК у субмові дипломатичного дискурсу (ДПД) відсутні, проте вкрай необхідні і становлять великий інтерес для вивчення у зв'язку з частотою вживання СК, різноманітністю їхньої структури і функцій, а тому мають не лише лінгвістичне, а й суспільно-політичне значення. Отже, метою нашого дослідження є проаналізувати особливості функціонування термінологічних СЛЮ в англійській мові ДПД та запропонувати їхню класифікацію.

Як вважає дослідник цього питання, В. В. Борисов, абрєвіація у ХХ столітті стала масовим явищем в мові. Кількість СК надзвичайно велика, вони складають значну кількість словникового запасу, причому проникають практично в усі пласти лексики і широко застосовуються як в усній, так і в письмовій мові [2, с. 6]. Відзначимо, що на сучасному етапі СК продовжують виникати в різних субмовах науки і техніки, а це збільшує їх кількість у суспільно-політичному, економічному та дипломатичному дискурсах. Поширення СК в англійській мові ДПД пояснюється головним чином регламентованими параметрами подання інформації, що спричиняє необхідність її конденсації. Велике тематичне різноманіття питань, які розглядаються в ДД, веде за собою й структурне та семантико-тематичне різноманіття СК. Ріст темпів науково-технічного розвитку не може не впливати на економічні та суспільно-політичні питання, а отже й на питання міжнародного життя. Окрім того, короткість формальної структури СК обумовлює широку доступність та розуміння інформації, що передається, а також веде до збільшення її кількості.

Отже, підсумуємо, що для англомовного ДПД основна причина появи СЛЮ – економія мовних засобів. Їх лаконізм дозволяє збільшити кількість інформації, що передається у документі, не збільшуючи його об'єму, що особливо важливо, оскільки власне ясність і точність вимагають повноти інформації. Спрощуючи репрезентацію матеріалу, СК полегшують сприйняття головної думки в документі: «*Came into force on 3 June 1983 in respect of the following States, i. e., on the thirtieth day following the date of deposit of the twenty-second instrument of ratification or accession with the Secretary-General of the United Nations, in accordance with article 18 (1)*» [9, с. 206].

Зазначимо, що в англомовному ДПД найчастотнішими є наступні структурні типи СК: абрєвіатури (CND – Campaign for Nuclear Disarmament, SAO – Senior Administrative Officer, ECM – European Common Market), акроніми (HOM [houm] – Head of Mission (Ambassador), NATO [neito] – North Atlantic Treaty Organization), літерно-цифрові СК (A/AC. 18/SC. 4/ – Interim Committee of the General Assembly: Sub-committee 4) і злиття (BENELUX – Belgium, the Netherlands, Luxembourg, INTERPOL – International Criminal Police Organization), а також телескопізми (Euratom – European Atomic Energy Community: «Protocol annexed by Treaty of Nice to Treaty on European Union and EC, ECSC, and Euratom Treaties» [10, с. 131]), що становлять собою групу морфологічних СК, які разом із синтаксичними (еліпс) утворюють групу лексичних СК; та графічні СК, які у мові ДПД представлені трьома видами: спеціальні

(*RES* – resolution; *INF* – information; *Doc.* – document), загальнозживані (*qty* – quantity *km* – kilometer; *No* – number) та латинського і французького походження (*q. e. d.* – *quod erat demonstrandum*; *p. p. c.* – *pour prendre conge*).

На основі дослідження можемо стверджувати, що СЛЮ англомовного ДПД можуть бути *запозиченими*, або ж такими, що виникли в даній мові, тобто *власними*. У ході дослідження виявлено, що скороченню в ДПД найчастіше підлягає іменник та прикметник (*COCOM* – *Coordinating Committee of East-West Trade Policy*), за окремими винятками також дієслово (*R. S. V. P.* – *to reply to an invitation*). Такі частини мови як артикль, сполучник та прийменник не зберігаються у СЛЮ: *BIS* – *Bank for International Settlements*, *CCD* – *Conference of the Committee on Disarmament*. Випущені елементи: *for, of, the, on*.

Термінологічні СЛЮ мови ДПД є частиною терміносистеми дипломатії, тому вивчення їх семантики – це по суті звернення до семантики термінології ДПД загалом у конденсованому вигляді. СК найчастіше відносяться до спеціальної лексики, а тому дуже гостро реагують на різні зміни в житті суспільства, презентуючи нові та актуальні поняття і явища. Тому аналіз семантичного аспекту СК часто вимагає знань конкретного змісту тих чи інших понять, виражених спеціальними термінологічними СЛЮ субмови дипломатії. Такий аналіз дозволив виділити у мові ДПД наступні семантико-тематичні групи термінологічних СЛЮ:

Топоніми: *Med* – *The Mediterranean*, *HK* – *Hong Kong*, *IO* – *Indian Ocean*, *Ir* – *Ireland*, *ME* – *Middle East*, *N. Z.* – *New Zealand*, *U. K.* – *United Kingdom*. Ця група СЛЮ хоча й вживається також і в інших субмовах, є однією з провідних у ДПД, бо відображає соціальні та геополітичні аспекти міжнародної політики.

Назви міжнародних організацій: *ILO* – *International Labour Organization*, *IMF* – *International Monetary Fund*, *OAS* – *Organization of American States*, *UN* – *United Nations*, *U. T. O.* – *Universal Tourist Organization* та ін. Тут можливе також і внутрішнє членування на підвиди, адже кожна організація має своє конкретне спрямування; це економічні, екологічні, політичні, військові та ін. види організацій.

Назви конференцій. Роль цих СЛЮ полягає не лише у мовній економії, але й у створенні прагматичного вектора документа: часте використання цих СК у певному документі акцентує увагу на його політичних та ідеологічних цілях: *AAPC* – *All African People's Conference*, *CCD* – *Conference of the Committee on Disarmament*, *CSCE* – *Conference on Security and Cooperation in Europe* та ін.

«Дипломатичні топоніми»: назви комітетів, комісій, програм, асоціацій, федерацій, банків, видів документів: *IAC* – *International Air Convention*, *IAF* – *International Aeronautic Federation*, *ICC* – *International Chamber of Commerce*, *GATT* – *General Agreement on Tariffs and Trade*, *UNDC* – *United Nations Disarmament Commission*, *IBRD* – *International Bank for Reconstruction and Development* та ін.

Предмети та поняття внутрішньої політики, які не будучи об'єктами прямого обговорення, все ж зустрічаються у ДПД часто для оптимізації розуміння ідейно-політичної ситуації. З огляду на це, представляють собою інтерес для нашого дослідження: *AAA(B)* – *British Anti-Apartheid Movement*, *AB* – *air base*, *ACDA* – *Arms Control and Disarmament agency*, *GLC* – *Greater London Council*, *USC* – *United States Congress*, *R. A. F.* – *Royal Air Force* та ін.

Група СК, які можемо об'єднати під спільною назвою загальних понять завдяки їхній єдиній спільній функції (на відміну від інших груп) – мовній економії. Сюди належить велика частина редукованих латинських та французьких запозичень та графічних СК широкозживаних понять, таких як: *i. e.* – *id est*, *P. S.* – *postscriptum*, *v.* – *vide*, *P. C.* – *pour condoler*, *P. M.* – *pour memoire* та ін.

Така семантико-тематична систематизація СЛЮ англомовного ДПД дозволила системно представити СЛЮ та визначити їхню роль у формуванні терміносистеми англомовного ДПД. Дослідження продемонструвало, що термінологічні СЛЮ є повноцінними термінами англійського ДПД, серед яких виділяємо декілька структурних типів та семантико-тематичних груп. Прагматичний аспект СЛЮ визначається їх функціями, які не обмежуються лише мовною економією, але мають певне відношення до створення стилю документів, до відображення їх ідеологічного та політичного спрямування. Процес СК та усі його результативні утворення є закономірним та поширеним явищем термінології мови ДПД.

Література:

1. Алексеев Д. И. Сокращённые слова в русском языке / Д. И. Алексеев. – Саратов : Изд-во Саратовского ун-та, 1979. – 327 с.
2. Борисов В. В. Аббревиация и акронимия. Военные и научно-технические сокращения в иностранных языках / В. В. Борисов. – М. : Воениздат, 1972. – 320 с.
3. Гусак І. П. Структура та прагматика фрагментованих лексичних одиниць у сучасній англійській мові: автореф. дис.... канд. філолог. наук: 10.02.04 / Ігор Петрович Гусак. – Львів, 2005. – 21 с.
4. Єнікеєва С. М. Телескопія як основа утворення нових дериваційних засобів англійської мови / С. М. Єнікеєва // Вісник Запорізького держ. ун-ту. Серія: Філологічні науки. – 1998. – №1. – С. 46-48.
5. Зацний Ю. А. Сучасний англомовний світ і збагачення словникового складу / Ю. А. Зацний. – Львів : ПАІС, 2007. – 228 с.
6. Мороз А. Скорочення в терміносистемі торгівлі (на матеріалі німецької та української мов) / А. Мороз // Вісник: Проблеми української термінології: Збірник наукових праць – Львів : Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2008. – С. 75-77.
7. Олійник О. Ініціальні скорочення в сфері військової лексики англійської мови / О. Олійник // Нова філологія, 2008. – Вип. 31. – С. 116-119.
8. Помірко Р. С. Зредуковані форми слів у еволюції романських мов / Р. С. Помірко // Нова філологія, 1993. – Вип. – 105. – С. 3.
9. International Convention for the Suppression of Terrorist Bombings, 1997. – 15 p. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.un.org/law/cod/terroris.htm>.
10. Protocol annexed by Treaty of Nice to Treaty on European Union and EC, ECSC, and Euratom Treaties. Enlargement (2001) // Rudden and Wyatt's EU Treaties and Legislation / [Ed. by Derick Wyatt]. – Oxford : Oxford University Press, 1999. – P. 131-135.